

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETAS
VERSLO VADYBOS FAKULTETAS
VERSLO EKONOMIKOS KATEDRA

VALDYMO APSKAITA

Kursinis projektas

PINIGŲ SRAUTŲ INFORMACIJOS RENGIMAS BEI VALDYMAS

Tikrino: dr. doc. V. Grigutis

Atliko: VVm 9/1 gr. magistr. A. Džikevičius

VILNIUS, 2000

TURINYS

IVADAS.....	4
1. PINIGŲ SRAUTŲ INFORMACIJA.....	5
1.1. Pagrindinės sąvokos.....	5
1.2. Pinigų srautų biudžeto sudarymas.....	7
1.3. Pinigų srautų informacijos valdymas.....	13
1.3.1. Pinigų srautų informacijos valdymo supratimas.....	13
1.3.2. Pinigų srautų analizė.....	15
1.3.3. Pinigų srautų informacijos valdymo kompiuterizavimo prielaidos ir galimybės...	16
1.4. Pinigų srautų informacijos reikšmė valdymo apskaitai.....	17
2. PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI.....	19
2.1. Infliacijos įtaka pinigų srautams.....	19
2.2. Nusidėvėjimo skaičiavimo metodo įtaka pinigų srautams.....	23
3. DARBO REIŠMĖ STUDIJOMS IR PRAKTINEI VEIKLAI.....	27
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	28
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	29
PRIEDAI	

ĮVADAS

Verslas, kaip viena iš visuomenės veiklos sričių, turi išskirtinę reikšmę, todėl būtina deramai įvertinti ūkinių – komercinių procesų metu atsirandančios informacijos teikiamą naudą, mokėti deramai ją formuoti, kaupti, apdoroti bei panaudoti praktinėje veikloje [9]. Viena iš svarbiausių sėkmingo verslo plėtojimo sąlygų – deramas informacijos, ypač apskaitinės, reikšmės įvertinimas ir sugebėjimas tinkamai pasinaudoti jos teikiamomis galimybėmis [10].

Ūkiniuose procesuose informaciją apie valdymo objekto būseną kiekvienu laiko momentu teikia apskaita, kuri sukuria informacinį tam tikros įmonės veiklos modelį, kuriuo remdamiesi ir nenaudodami didelių materialinių bei darbo sąnaudų, valdytojai gali iš anksto nusakyti svarbiausius tiriamojo objekto priežastinius ryšius bei galimus veiklos rezultatus [11].

Šio valdymo apskaitos kursinio projekto tema yra "Pinigų srautų informacijos rengimas bei valdymas".

Pagrindiniai šio darbo ribose keliami uždaviniai yra šie:

1. Apibūdinti nagrinėjamos temos teoriją, pacituoti būdingesnius teiginius, nurodant jų šaltinius bei autorius.
2. Aprašyti temos reikšmingumą valdymo apskaitai plėtoti ir jos vaidmeniui didinti praktikoje, pailustruojant konkrečiais pavyzdžiais.
3. Išnagrinėti aprašomu klausimu susidariusias problemas, pateikti galimus jų sprendimo būdus, projektinius samprotavimus.
4. Apibūdinti, kaip siūlymai turėtų atsiliepti valdymo apskaitos veiksmingumui bei ekonominiam veiklos rezultatyvumui.
5. Pateikti savo nuomonę apie šio darbo reikšmę studijoms ir apie įtaką praktinei veiklai.

Darbą sudaro įvadas, trys skyriai bei išvados. Darbo apimtis - 29 psl.

1. PINIGŲ SRAUTŲ INFORMACIJA

1.1. PAGRINDINĖS SĄVOKOS

Pelnas, rodomas Pelno (nuostolio) ataskaitoje parodo tik įmonės veiklos efektyvumą, tačiau neparodo įmonės pinigų judėjimo grynąją formą. Pinigų judėjimas yra atsietas nuo pajamų uždirbimo ir sąnaudų patyrimo, taigi grynojo pelno rodiklis dažniausiai nesutampa su to paties ataskaitinio laikotarpio grynujų pinigų srautu.

Įmonės grynujų pinigų srautas labai priklauso nuo pasirinkto nusidėvėjimo skaičiavimo metodo. Kuo didesnė nusidėvėjimo atskaitymų norma, tuo mažesnis pelnas, tačiau šie atskaitymai nereiškia piniginių išlaidų, kaip kiti sąnaudų straipsniai. Didėjant nusidėvėjimui, mažėja grynas pelnas, o dėl mažėjančios mokesčių sumos, didėja firmos pinigų srautas [7].

Be to, grynas pelnas nuo pinigų srauto gali skirtis, nes [5]:

- a) ne visuomet Pelno (nuostolio) ataskaitoje pateikiami mokesčiai turi būti sumokėti tais pačiais metais,
- b) kai kurios prekės gali būti parduodamos skolon ir už jas gali būti atsiskaitoma ne pinigine forma,
- c) pelnas labai priklauso nuo pasirinkto atsargų įvertinimo metodo (FIFO, LIFO ir kt.),
- d) palūkanų kaupimas, nuoma, draudimas kaupiami tolygiai ir paskirstomi ataskaitiniams laikotarpiams, nors tais laikotarpiais pinigai realiai negaunami ir neišleidžiami.

Įmonės pinigų judėjimas atspindimas Pinigų srautų ataskaitoje, kurią nuo 1994 metų privalo rengti visos didelės Lietuvos įmonės. Iš Pinigų srautų atskaitos sužinome apie ūkio subjekto gautus ir išleistus pinigus tokiomis kryptimis, kaip bendroji įmonės veikla, investicinė veikla ir finansinė veikla [3]. Šioje ataskaitoje atvaizduojamos visos įmonės ūkinės operacijos, kuriose naudojami pinigai. Įmonė gauna grynujų pinigų iš tokių šaltinių, kaip grynas pelnas, debitorinio įsiskolinimo sumažėjimas, atsargų sumažėjimas, kreditorinio įsiskolinimo padidėjimas, ilgalaikio turto pardavimas, įsiskolinimo padidėjimas ir pan. Įmonėje sumažėja grynujų pinigų tuomet, kai sumažėja kreditorinis įsiskolinimas, padidėja debitorinis įsiskolinimas, įsigyjamas ilgalaikis

turtas ar vertybiniai popieriai, sumažėja įmonės įsiskolinimas, išperkami įmonės vertybiniai popieriai, išmokami dividendai ir pan.

Duomenys apie pinigų srautus yra svarbūs akcininkams, vadybininkams, investitoriams bei kreditoriams. Akcininkams ir vadybininkams pinigų srautų analizė parodo įmonės plėtros poveikį likvidumui, galimybę išmokėti dividendus ir vykdyti kitus finansinius įsipareigojimus. Investitoriams ir kreditoriams svarbu, ar į įmonę ateis teigiami pinigų srautai, ar ji išmokės dividendus, grąžins paskolas bei palūkanas ir apskritai, ar įmonės vadybininkai sugeba efektyviai valdyti pinigų srautus.

Pelno ir pinigų srautų neatitikimą galima pailustruoti tokiu pavyzdžiu [14]. Įmonė kasdien perka žaliavas už grynus pinigus. Gamybos ciklas trunka vieną dieną. Pinigai už parduotą produkciją patenka į įmonės sąskaitą dar po vienos dienos. Vieno vieneto gamybos išlaidos sudaro 10 Lt., o pardavimo kaina - 11 Lt. Produkcija turi paklausą, todėl įmonės savininkas didina veiklos apimtį. Jeigu Pelno (nuostolio) ataskaita būtų sudaroma kiekvieną dieną, tai savininkas greitai pastebėtų, kad pelnas ir pinigai jo sąskaitoje nėra vienodos apimtys. Veiklos rezultatų dinamika pavaizduota 1. lentelėje.

Diena	Gamybos apimtis, vnt.	Išlaidos, Lt.	Realizacijos apimtis, Lt.	Pelnas ataskaitoje	Lėšos sąskaitoje
1	10	100	110	10	200 200-100=100
2	15	150	165	10+15=25	100+110-150=60
3	20	200	220	25+20=45	60+165-200=65
4	24	240	264	45+24=69	25+220-240=5

1. lentelė. Pelno ir pinigų srautų dinamika

Taigi matome, kad įmonės pelno (nuostolio) ataskaitoje gali būti vaizduojama didelė pelno suma, bet tuo pačiu įmonėje gali trūkti grynujų pinigų. Taip atsitikti gali dėl daugelio priežasčių, tačiau pagrindine vis tikrai reikėtų laikyti mūsų šalyje galiojančius apskaitos principus, t.y. produkcija laikoma realizuota nuo jos išsiuntimo pirkėjui momento, o ne nuo pinigų už ją gavimo momento. Taigi, tarp šių momentų gali susidaryti ir dažnai susidaro žymus laiko tarpas. Nežiūrint to, įmonė

priversta einamuoju momentu sumokėti visus apskaičiuotus mokesčius, nors dar nėra gavusi pinigų, ir atvirkščiai, pelnas gali būti labai nedidelis, bet įmonės finansinė būklė labai gera.

Remiantis aukščiau išdėstytais samprotavimais, visame pasaulyje įmonės finansinė būklė vertinama ne pagal Pelno (nuostolio) ataskaitą, o pagal Pinigų srautų ataskaitą.

Praktinėje įmonės veikloje pinigų judėjimas yra sudėtingas procesas (žr. 1. priedą). Grynujų pinigų judėjimas, parodytas kairėje priedo pusėje, apima operatyvinius pinigų srautus, o dešinėje finansinius ir iš dalies investicinius pinigų srautus (pagal Lietuvoje priimtą apskaitos tvarką aktyvų pirkimas ir pardavimas priskiriamas investicinei veiklai). Į centrinį stačiakampį "Pinigai" suplaukia gryniesi pinigai iš įvairių šaltinių ir iš jų daromos įvairios išmokos [3].

PINIGŲ SRAUTŲ BIUDŽETO SUDARYMAS

Pinigų srautų ataskaita, esanti įmonės finansinės atskaitomybės dalimi, atspindi istorinius duomenis apie įmonės pinigų judėjimą grynąją forma. Valdymo apskaitoje pinigų srautų informacija yra formuojama perspektyviniam įmonės veiklos užtikrinimui bei valdymui, todėl šiame skyriuje plačiau nenagrinėsime Pinigų srautų ataskaitos kaip sudėtinės įmonės finansinės atskaitomybės dalies. Tai buvo nagrinėta Apskaitos ir audito disciplinos kurso ribose, be to, yra parengti atitinkama temą nagrinėjantys kursiniai darbai.

Taigi toliau panagrinėsime pinigų srautų prognostinės ataskaitos sudarymą remiantis pinigų srautų biudžeto formavimo logika.

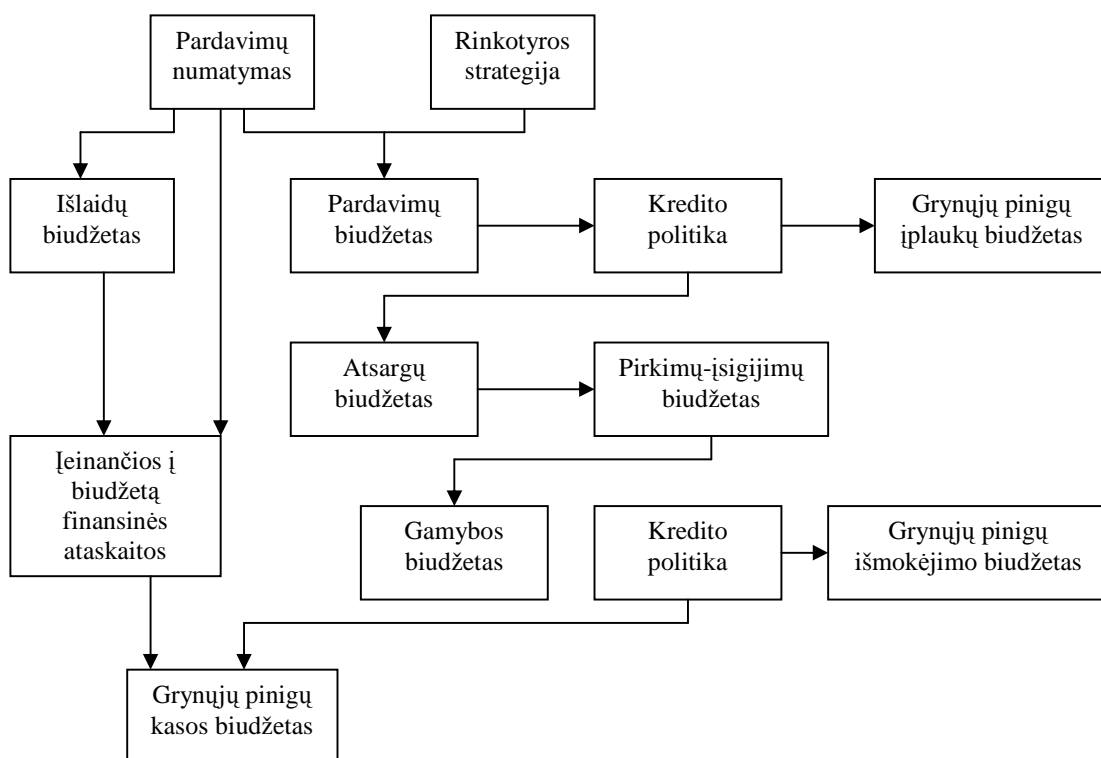
Pinigų srauto perspektyvinis įvertinimas - tai piniginių lėšų gavimo ir išleidimo numatymas. Šis procesas atliekamas keliais etapais. Įvairūs autoriai siūlo skirtingus pinigų srautų įvertinimo metodus, nelygu koku aspektu, koku kampu žvelgia į šį svarbų uždavinį. Pavyzdžiui, yra išskiriami tokie pinigų srautų įvertinimo etapai [14]:

- 1) numatomos piniginės įplaukos tam tikriems laikotarpiams;
- 2) numatomos piniginės išmokos tais pačiais laikotarpiais;
- 3) apskaičiuojamas grynasis pinigų srautas;
- 4) numatomos trumpalaikio finansavimo galimybės.

Pinigų srautų biudžeto sudarymo prasme, siūloma laikytis tokios pinigų srautų prognostinės ataskaitos formavimo logikos [6]:

- 1) Aplinkos veiksnių poveikio pinigų srautų biudžetui įvertinimas.
- 2) Pardavimo įplaukų prognozės nustatymas.
- 3) Piniginių įplaukų iš įmonės pagrindinės veiklos numatymas.
- 4) Piniginių išmokų, galinčių užtikrinti įmonės pagrindinę veiklą, numatymas.
- 5) Kitų įplaukų ir išmokų numatymas.
- 6) Būsimojo pinigų srauto perviršio / pertekliaus nustatymas.

Kadangi biudžetinis valdymo apskaitos informacijos rengimo metodas laikomas vienu iš perspektyviausių, toliau plačiau apsisistosime ties pinigų srautų biudžeto sudarymu. Pinigų srautų biudžetą laikysime pinigų srautų informacijos rengimo priemone. 1. schemoje vaizduojama pinigų srautų biudžeto formavimo logika bei ryšiai tarp atskirų biudžetų.

1. schema. Pinigų srautų biudžeto sudarymas

Aplinkos veiksnių poveikio pinigų srautams įvertinimas. Jokios įmonės negalima laikyti uždara sistema. Kiekviena jų yra daugiau ar mažiau atvira sistema, veikianti tam tikroje aplinkoje, iš kurios yra tiekiami išteklių, į kurią įmonė atiduoda pagamintą produkciją, ir kurią veikia įvairūs išoriniai veiksniai, kurių jiniai tiesiogiai įtakoti negali.

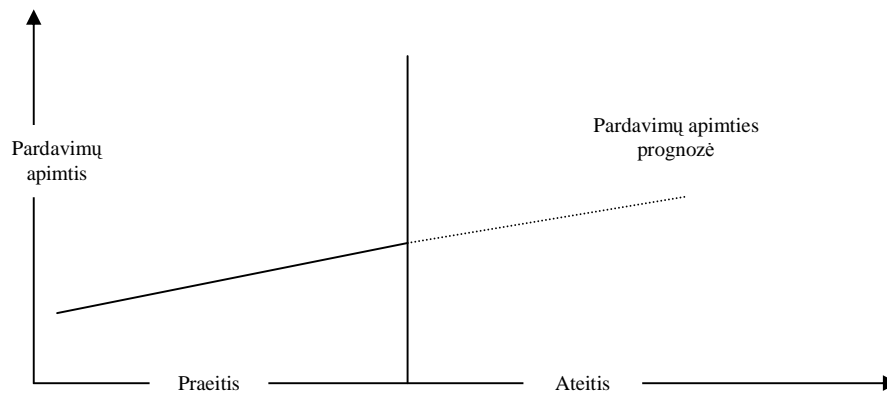
Kiekvieną įmonę veikia įvairūs politiniai-teisiniai, ekonominiai, technologiniai, socialiniai-psichologiniai ir kitokie išorinio pasaulio veiksniai. Išorinė aplinka, pasireikšdama per ją reprezentuojančius veiksnius, įtakoja įmonės veiklą bei jos rezultatus. Todėl, siekiant nustatyti įmonės būsimą pinigų srautą, reikia įvertinti veiksnių, galinčių paveikti įmonės pinigų srautą, poveikį. Prie tokių veiksnių priskirtini šie: valiutų kursų kitimas, akcijų kursų kitimas, žaliavų, darbo jėgos bei gatavos produkcijos kainų kitimas, palūkanų normų pokyčiai ir pan.

Pardavimo įplaukų prognozavimas. Pinigų srautų biudžeto sudarymas prasideda nuo pardavimų apimties prognozavimo. Tai labai svarbus ir atsakingas etapas, nes nuo jo pardavimo pajamų tiesiogiai priklauso grynųjų pinigų įplaukos į įmonės kasą (be abejo, būtina įvertinti debitorinio įsiskolinimo įtaką). Tiksliai nustatyta pardavimų apimtis, lemia finansų planavimo sėkmę [13].

Kadangi daugelis sprendimų, daromų versle yra skirti ateičiai, didelis vaidmuo tenka prognozavimui, todėl plačiau apsistosis ties šios sąvokos aptarimu. *Prognozavimas* - tai veikla, susidedanti iš daugelio tyrinėjimo etapų, kurių bendras tikslas - gauti informaciją apie nagrinėjamo proceso ateitį [15]. *Prognozė* - visi sprendimai apie būsimą nagrinėjamo proceso eigą, gauti atsižvelgiant į turimą praktinį patyrimą ir padarytas teorines prielaidas [15].

Pardavimo arba realizacijos apimties prognozavimas - tai rinkodaros specialistų veiklos sritis, kuomet jie, išanalizavę situaciją rinkoje, numatę jos kitimo tendencijas bei pasitelkdami atitinkamus prognozavimo metodus, pateikia kiekybiniais rodikliais paremtą įmonės gaminamų produktų ar teikiamų paslaugų pardavimo prognozę.

Prognozuoti pardavimų apimtį paprastai pradedama nuo kelerių pastarųjų metų pardavimų veiklos apžvalgos. Dažnai surinkti duomenys pateikiami grafiškai. Toks grafinis duomenų pateikimas vadinamas tendencijos analize (žr. 1. pav.).

1. pav. Pardavimų apimtys prognozė.

Tendencijos analizė yra būsimųjų kintamųjų dydžių, pirmiausia pardavimų apimtys kiekybinis įvertinimas, remiantis kelerių praėjusių metų faktiškais duomenimis [13]. Pardavimų prognozavimui yra taikomi ir sudėtingesni metodai bei matematiniai modeliai, pavyzdžiui, regresinė analizė.

Kas atsitiktų, jeigu pardavimų prognozė pasirodytų esanti netiksli? Kas atsitiktų, jeigu pailgėtų pristatymo laikas, sulėtėtų užsakymai? Greičiausiai tokiu atveju, įmonė prarastų dalį klientų, kurie susierzinę nueitų pas konkurentą. Galima ir kita situacija. Tarkime, jeigu įmonė pervertina rinką, gali susikaupti per daug likvidaus kapitalo nepanaudojamuose įrenginiuose ar sandėliuose, vadinasi, būtų neefektyviai panaudojamos lėšos.

Atskirai norėčiau paryškinti prognozavimo svarbos sąsajas su rizika (neapibrėžtumu). Šiandieninė verslo aplinka Lietuvoje yra labai rizikinga ir, kaip pastebima literatūroje "kuo didesnis nepatikimumo (rizikos) laipsnis, tuo didesnis plano ir prognozės poreikis. Tai aiškinama tuo, kad pagrindinis planavimo ir prognozavimo tikslas yra nustatyti ir numatyti būsimus siekius ir stengtis padaryti tam tikrą įtaką būsimiems įvykiams" [12].

Piniginių įplaukų / išmokų iš įmonės pagrindinės veiklos numatymas

Pinigų srautai iš įmonės veiklos gali būti apskaičiuojami ir parodomi dviem pagrindiniais būdais: *tiesioginiu* ir *netiesioginiu*. Taip pat pagal pinigų srautų apskaičiavimo būdą į dvi klases skiriami ataskaitų formatai.

Tiesioginiame formate pinigų srautas apskaičiuojamas pagal grynujų pinigų įplaukas ir išmokas, o netiesioginiame formate iš apskaičiuotojo grynojo pelno eliminuojamos nepiniginės pajamos bei sąnaudos.

Tarptautiniai apskaitos standartai rekomenduoja taikyti tiesioginį formatą, nes pagal jį galima prognozuoti būsimus pinigų srautus, tačiau praktikoje labiau paplitęs netiesioginis, nes jį paprasčiau sudaryti, be to, jis neatskleidžia įmonės vidinės konfidencialios informacijos.

Pagrindiniai straipsniai	Kai balanso straipsnis padidėjo	Kai balanso straipsnis sumažėjo
Grynasis pelnas	GP*	
Nusidėvėjimas (amortizacija)	+	
Balanso aktyvo straipsniai	-	+
Sukauptos pajamos ir ateinančio laikotarpio sąnaudos	-	+
Balanso pasyvo straipsniai	+	-
Sukauptos sąnaudos ir ateinančio laikotarpio pajamos	+	-
Operacijos, neatspindėtos pelno (nuostolio) ataskaitoje	- jei pinigai buvo išmokėti	+ jei pinigai buvo gauti

* Grynojo pelno dydį imame iš pelno (nuostolio) ataskaitos.

2. lentelė. Netiesioginio formato pinigų srautų ataskaita

Pelno ataskaitos ir balanso straipsniai	Kaupimo principu	Balanso straipsnių pasikeitimo atvaizdavimas pinigų srautuose	Pinigų principu
Pardavimai	P		
Pirkėjų skolos		padid. (-), sumaž. (+)	$p = P (-/+)$ pasik.
Parduotų prekių savikaina	S		
Atsargos		padid. (-), sumaž. (+)	$s = S (-/+)$ pasik.

Skolos tiekėjams		padid. (+), sumaž. (-)	
Nusidėvėjimas	N	visada (+)	$n = (+) N$
Darbo apmokėjimo išlaidos	D		
Mokėtini atlyginimai		padid. (+), sumaž. (-)	$d = D (-/+) \text{ pasik.}$
Kitos veiklos išlaidos	V		
Kiti įsipareigojimai		padid. (+), sumaž. (-)	$v = V (-/+) \text{ pasik.}$
Pelno mokestis	M		
Mokėtini mokesčiai		padid. (+), sumaž. (-)	$m = M (-/+) \text{ pasik.}$
Grynasis pelnas $GP=P-S-N-D-V-M$			
$\text{Grynųjų pinigų srautas } GPS=p+s+n+d+v+m$			

3. lentelė. Tiesioginio formato pinigų srautų ataskaita

Prognozuojant pinigų srautus iš įmonės tipinės veiklos, būtina įvertinti debitorinį bei kreditorinį išiskolinimą.

Isiskolinimas tiekėjams (prekybos kreditas). Kai įmonė perka įvairiausias prekes ir jai nebūtina už jas mokėti iš karto, ji gauna prekybos kreditą. Tai nemokamas įmonės veiklos finansavimo šaltinis, nes už jį nereikia mokėti palūkanų. Jei įmonė vidutiniškai per dieną nusiperka prekių už 500 litų, o sąskaitas apmoka po 30 dienų, tai vidutinis neapmokėtų skolų dydis būtų 15 000 litų (500×30). Kredito politika arba sąlygos - tai išsamios taisyklės, nustatančios kredito grąžinimo tvarką, jos gali būti įvairios. Duotu atveju būtų "neto 30"; tai reiškia, kad sąskaita įmonė privalo apmokėti per 30 dienų, o, pavyzdžiui, prekybos kredito sąlyga "2/10 neto 30" reiškia, kad firma gautų 2 % dydžio nuolaidą, jei ji sąskaitą apmokėtų per 10 dienų, bet nepasinaudojus nuolaida, sąskaitą būtina apmokėti per 30 dienų.

Debitorinis išiskolinimas. Piniginių įplaukų prognozavime svarbiausias dėmesys visgi turėtų būti atkreiptas į debitorinį išiskolinimą. Dalis pirkėjų paprastai neatsiskaito numatytu laiku, o tai mažina konkretaus laikotarpio pinigines įplaukas. Todėl literatūroje siūloma atsižvelgti į įplaukų pasiskirstymą laikotarpiais [13]. Jeigu turime pakankamai detalią informaciją, galime debitorinį išiskolinimą suskirstyti dalimis pagal jo padengimo terminus: 30, 60 ir 90 dienų, ir atitinkamai planuoti pardavimų įplaukas.

Įplaukų / išmokų iš investicinės bei finansinės veiklos nustatymas

Pinigų srautai iš įmonės investicinės bei finansinės veiklos gali būti nustatyti tikrai tiesioginiu metodu (žr. 4. lentelę).

Balanso ir sąskaitų pakitimai	Įplaukos	Išmokos
Srautas iš investicinės veiklos		
Ilgalaikio turto pardavimas	+	
Ilgalaikio turto pirkimas		-
Srautas iš finansinės veiklos		
Įmonės akcijų pardavimas	+	
Įmonės akcijų supirkimas		-
Paskolos paėmimas	+	
Paskolos gražinimas		-
Dividendų išmokėjimas		-

4. lentelė. Pinigų srautų iš investicinės bei finansinės veiklos nustatymas

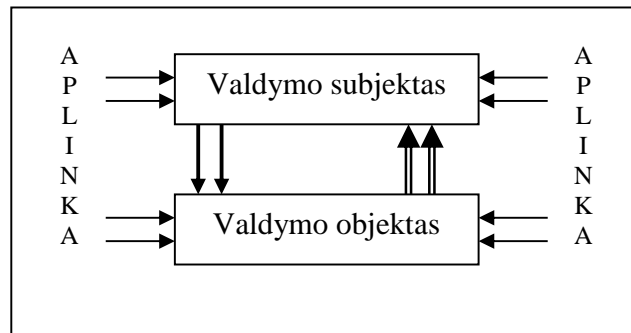
Investicinė veikla pagal Lietuvos Respublikos apskaitos tvarką yra susijusi su ilgalaikio turto, t.y. turto, kuriuo numatoma disponuoti ilgiau nei vienerius metus, įsigijimu bei pardavimu. Ilgalaikio turto pardavimas didina pinigines įplaukas, o įsigijimas - atvirkščiai, mažina.

Finansinė veikla iš esmės apima operacijas su akcijomis, paskolomis bei dividendų išmokėjimu. Dividendų išmokėjimas visuomet mažina įmonės pinigų srautą.

1.3. PINIGŲ SRAUTŲ INFORMACIJOS VALDYMAS

1.3.1. Pinigų srautų informacijos valdymo supratimas

Valdymas - tai veikla, pasižymintis tuo, kad tam tikro objekto atžvilgiu yra daromas kryptingas poveikis, siekiant tam tikrų tikslų. Pati bendriausia valdymo proceso loginė schema pateikiama 2. schemoje.

2. schema. Valdymo proceso loginė schema.

Schemoje matome, kad valdymo proceso metu valdymo subjektas (vadovas) daro tiesioginį poveikį į valdymo objektą. Valdymo subjektas su valdymo objektu yra susijęs grįžtamuju ryšiu. Valdymo subjektas per grįžtamąjį ryšį stebi valdymo objekto reakciją ir, esant reikalui, koreguoja valdymo veiklą. Visą procesą bei jo dalyvius veikia aplinkos poveikiai.

Taigi analogiškai, **Pinigų srautų informacijos valdymas** - tai veikla, kurios metu pinigų srauto atžvilgiu yra daromas kryptingas poveikis, siekiant užtikrinti įmonės finansinį pajėgumą. Valdymo subjektas - finansų direktorius ar vyr. Finansininkas, objektas - įmonės pinigų srautai iš tipinės veiklos, investicinės bei finansinės veiklos.

Pinigų srautų informacijos valdymo turinį atskleidžia proceso metu vykdomos funkcijos, kurias galima išskirti įvairias, nelygu koku požiūriu nagrinėsime procesą. Mes išskirsime šias:

- 1) Planavimas bei prognozavimas;
- 2) Esamos būklės įvertinimas, kontrolė bei reguliavimas.

Pinigų srautų planavimas bei prognozavimas yra pirminė funkcinė veikla, įgalinanti tolesnį valdymo procesą. Kadangi ši funkcija buvo išsamiai aptarta nagrinėjant pinigų srautų informacijos rengimo klausimus, čia toliau jos nenagrinėsime.

Esamos būklės įvertinimas - tai apskaitininkų vykdomas informacijos apie pinigų srautų kitimą fiksavimas. Svarbu, kad renkama informacija pasižymėtų tokiais savybėmis kaip pilnumas, patikimumas, adekvatumas ir pan. Surinkus informaciją apie esamą pinigų srautų būklę įmonėje,

vykdoma *kontrolė* arba realios situacijos palyginimas su planuotais bei prognozuotais rodikliais. Palyginus, nustatomi nukrypimai, ir, jei nukrypimai yra žymūs, įsijungia *reguliavimo mechanizmas*, atstatantis nukrypimus į planuotą būseną arba keičiantis planinius rodiklius.

1.3.2. Pinigų srautų analizė

Atskirai norėčiau paryškinti pinigų srautų analizės reikšmę pinigų srautų valdymo procese. Svarbu ne tik kontroliuoti pinigų srautus bet ir mokėti juos analizuoti, stebėti, kokia įmonės veikla žymiai sumažino, o kuri padidino pinigų kiekį. Europos direktyvoje nurodoma, kad pagal pinigų srautus galima prognozuoti būsimą padėtį rinkoje. Netgi žymus pinigų srauto padidėjimas yra nepakankamas geros įmonės veiklos įrodymas. Net ir didelio pinigų srauto gali nepakakti skolų padengimui, dividendų išmokėjimui. Be to galbūt artimoje ateityje įmonė planuoja ženkliai investicijas? Jei neužteks bendrovės turimų vidinių resursų, teks pasinaudoti išoriniu finansavimu, o tai turi tam tikras ribas. Pernelyg didelis išorinis finansavimas - pavojaus signalas bet kuriai įmonei. Pinigų srautų ataskaitos duomenų pagalba nagrinėjama įmonės finansinė būklė. Tai parodo realias įmonės finansavimosi galimybes, realią kreditų grąžinimo galimybę.

Svarbiausias pinigų srautų ataskaitos duomenų uždavinys - ***parodyti, kuri įmonės veikla kiek atnešė (prarado) pinigų.*** Jei suformuluoti dar konkrečiau - kokios ūkinės - gamybinės operacijos nulėmė pinigų srautus ir kokios to priežastys. Galų gale, nustatius, kokie pinigų srautai buvo sukurti (išleisti) tam tikroje veikloje, galima spręsti apie įmonės iškeltą sau tikslų siekimą - ar įmonė ištikima savo nustatytai veiklos kryptčiai, užfiksuotai įstatuose. Norint objektyviai įvertinti pinigų srautus reikia nustatyti jų lyginamąjį svorį visose įmonės veiklose, stebėti ir analizuoti pinigų srautų keitimosi dinamiką (horizontalioji analizė - kaip rodiklis keičiasi laiko atžvilgiu). Dinamikos analizė padeda išaiškinti, kokie buvo teigiami ir neigiami veiksniai, lėmę tokius pinigų srautus. Pernelyg staigus pinigų srautų padidėjimas reikalauja gilesnės analizės, kodėl taip atsitiko. Įmonės pinigų srautų dinamiką pravartu lyginti su kitomis panašiomis tos pačios šakos įmonėmis (jų dydžiai turi būti panašūs, nes įmonės dydis taip pat lemia pinigų srautus).

Siekiant padidinti pinigų srautų analizės informatyvumą, tikslinga ją modifikuoti pagal atskiras įmonės veiklas. Taip pat svarbu perprasti tam tikrus dėsningumus, kuriuos galima pastebėti įmonei esant tam tikrose gyvavimo stadijose. Įmonei plečiantis reikalingi didesni pinigų srautai,

jų poreikis "praryja" grynuosius pinigus, lėšas, gautas iš pagrindinės veiklos; artėjant bankrotui pastebimi kiti dėsningumai. Ypač nuosekliai ir apgalvotai turi būti sprendžiami uždirbtų pajamų, grynų pinigų ir išsipareigojimų santykio klausimai. Dažnai firmos uždirbtas pajamas skuba investuoti ir paversti aktyvais, o atėjus laikui vykdyti išsipareigojimus staiga pritrūksta pinigų. Taigi tarp grynųjų pinigų ir pajamų turi būti išlaikytas reikiamas santykis, kuris leistų nekliudomai vykdyti išsipareigojimus. Tam būtina atlikti pinigų srautų analizę.

Analizuojant reikia nepamiršti infliacijos poveikio gryniesiems pinigams. Norint atlikti horizontalią analizę reikia tinkamai įvertinti pinigus (kursų pasikeitimus). Be to pakitus kursui keičiasi ir savikainos įvertinimas, pajamos iš pardavimų. Pinigai ataskaitose turi turėti išorinę vertę (tą vertę, kuria pinigai cirkuliuoja rinkoje). Žymios infliacijos sąlygomis rodiklių perskaičiavimo būdai kelia tikrai nemažai sunkumų.

1.3.3. Pinigų srautų informacijos valdymo kompiuterizavimo prielaidos ir galimybės

Pinigų srautų informacijos bei visos apskaitinės informacijos efektyviam valdymui šiandien vis plačiau panaudojami *kompiuteriai bei speciali programinė įranga* [2]. Šiuo metu Lietuvoje yra siūlomi įvairūs lietuviški bei užsienietiški apskaitiniai paketai. Galima paminėti tokius lietuviškus paketus kaip APSKAITA, FINVALDA, LABBIS, SKAITA. Iš vakarietiškų paminėtini KAUFMANN, NAVISION, SCALA. Lietuviški paketai pasižymi pigumu, bet ne vykdomų funkcijų įvairove, todėl jie laikytini ribotais. Užsienyje sukurti produktai yra be abejo brangesni, tačiau jų galimybės yra keliolika kartų didesnės: jų pagalba yra sprendžiami tiek finansinės apskaitos, tiek ir valdymo apskaitos uždaviniai.

Tarkime, programinis paketas SCALA apima bene daugiausia vadybinių funkcijų ir yra išverstas į lietuvių kalbą. Pilno paketo kaina yra apie 10 tūkst. litų. SCALA - tai modulinės struktūros integruota ir integruojanti verslo valdymo ir apskaitos sistema: visa operatyvinė informacija integruojama finansų apskaitos modulyje, jos duomenis galima susieti su kitos prigimties informacinėmis sistemomis. Be kita ko, SCALA apima biudžeto vykdymo ir pinigų srautų planavimą.

Programiniai paketai, suprojektuoti modulinio principu, pasižymi tokiais privalumais kaip:

- greitai gaunama nauda;
- greitai ir lengvai gali būti tobulinama ir keičiama, t.y. pritaikoma augantiems informaciniams poreikiams.

Tokio tipo paketus sudaro sistemos šerdis bei visa eilė modulių, kurie gali būti diegiami palaipsniui, t.y. kada to prireikia. Tokiu būdu sumažėja ir pradinės programinės įrangos įsigijimo išlaidos.

1.4. PINIGŲ SRAUTŲ INFORMACIJOS REIKŠMĖ VALDYMO APSKAITAI

Pinigų srautų informacijos rengimas ir valdymas - tai faktorius, nuo kurio tiesiogiai priklauso konkrečios įmonės finansinis pajėgumas, jos sugebėjimas padengti skolas bei išsipareigojimus.

Kaip buvo parodyta aukščiau, grynasis pinigų srautas, o ne pelnas tiesiogiai lemia įmonės finansinį pajėgumą. Įmonė gali uždirbti didelius pelnus ir tuo pačiu būti nemokia, nes tam tikros pelno sumos užbirbimas nesutampa su atitinkamos pinigų srautų sumos įplaukimu į įmonės kasą atitinkamu periodu.

Pinigų srautų informacijos rengimas bei valdymas yra vienas iš pagrindinių valdymo apskaitos tikslų, nes juk pagrindinė valdymo apskaitos paskirtis - įmonės administracijai ir valdytojams (menedžeriams) teikti informaciją, kuria vadovaudamiesi, jie galėtų taip organizuoti gamybą, kad įmonė kuo efektyviau panaudotų turimus išteklius kuo didesniai pelnui uždirbti [10]. Dar daugiau, tinkamas ir korektiškas pinigų srautų informacijos rengimas bei valdymas užtikrina ne tik efektyvų piniginių išteklių panaudojimą, bet taip pat užtikrina įmonės likvidumą, t.y. gebėjimą apmokėti savo išsipareigojimus, o tuo pačiu ir finansinį pajėgumą bei gyvybingumą.

Tinkamas ir korektiškas pinigų srautų informacijos rengimas bei valdymas ypatingai svarbus greitai augančioms įmonėms. Greitai augant įmonės gaminių ar teikiamų paslaugų pardavimams, tuoj pat ima augti ir žaliavų bei darbų jėgos poreikis. Reikia turėti omenyje tai, kad už pateiktus išteklius reikia susimokėti prieš tai, kaip pinigai už parduotą produkciją atsidurs įmonės kasoje

arba banko sąskaitoje. Tokiu būdu atsirandantis "plyšys" tarp užbirbto pelno ir grynujų pinigų srautų gali tokią įmonę sparčiai privesti prie bankroto.

Panagrinėkime konkretų **pavyzdį**, pasiremdami skaičiais [pagal 1].

Tarkime, kad įmonė "Mega Audio" yra nedidelė muzikos prekių parduotuvė. Įmonės pradinis kapitalas 10 000 Lt., be to, savininkas tikisi paimti tokio pat dydžio paskolą iš banko. Projektuojama Pelno (nuostolio) ataskaita pusei metų atrodo taip:

Pardavimai	60 000
Parduotų prekių savikaina	30 000
Bendrasis pelnas	<u>30 000</u>
Veiklos išlaidos	21 300
Veiklos pelnas	8 700

5. lentelė. "Mega Audio" prognozuojama Pelno (nuostolio) ataskaita

Atrodo, kad planuojamas pelnas yra pakankamas tiek paskolos amortizavimo išlaidoms padengti, tiek ir savininko poreikių patenkinimui, tačiau pažiūrėkime į projektuojamą pinigų srautų ataskaitą:

	Balandis	Gegužė	Birželis	Liepa	Rugpjūtis	Rugsėjis	VISO
Įplaukos:							
Pardavimai	4000	5000	5000	7000	12000	15000	<u>48000</u>
Įstatinis kapitalas	10000						
Paskola	10000						
Viso:	<u>24000</u>	<u>5000</u>	<u>5000</u>	<u>7000</u>	<u>12000</u>	<u>15000</u>	
Išmokos:							
Įsigijimai	5500	2950	4220	7416	9332	9690	<u>39108</u>
Nuoma, palūkanos	2300	2300	2300	2300	2300	2300	
Atlyginimai	1000	1000	1000	1000	1000	1000	
Reklama	250	250	250	250	250	250	
Remontas	12500	0	0	0	0	0	
Viso:	<u>21550</u>	<u>6500</u>	<u>7770</u>	<u>10966</u>	<u>12882</u>	<u>13240</u>	
Gr. pinigų balansas	<u>2450</u>	<u>(1500)</u>	<u>(2700)</u>	<u>(3966)</u>	<u>(882)</u>	<u>1760</u>	
Į kitą laikotarpį	0	2450	950	(1820)	(5786)	(6668)	
Akumuliuotas pinigų srautas	<u>2450</u>	<u>950</u>	<u>(1820)</u>	<u>(5786)</u>	<u>(6668)</u>	<u>(4908)</u>	

6. lentelė. "Mega Audio" prognozuojama Pinigų srautų ataskaita

Iš pinigų srautų ataskaitos matome, kad įmonės pardavimai sudarė tik 48 000 litų vietoj planuotų 60 000 litų. Matome, kad pirmaisiais dviem mėnesiais įmonei užtenka grynųjų pinigų tam, kad patenkintų grynųjų pinigų poreikį. Bet laikotarpiu nuo birželio iki rugpjūčio įmonei trūksta 6 668 litų grynųjų pinigų. Šiuo periodu įmonės savininkas greičiausiai reikalauja klientų atsiskaityti be uždelsimų, tokiu būdu praradamas savo klientus ir atiduodamas juos konkurentams.

Jeigu pavyzdyje pateikiamos įmonės savininkas pasikliautų vien tik planuojama Pelno (nuostolio) ataskaita, greičiausia, kad jį ištiktų bankrotas. Taigi šis pavyzdys aiškiai iliustruoja pinigų srautų informacijos reikšmę įmonės veiklos vadybai.

2. PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI

Pagrindinės su pinigų srautų informacijos rengimu susijusios problemos tiek teoretikų, tiek praktikų yra įvardinamos kaip problemos, iškreipiančios pinigų srautų vertę. Prie tokių problemų priskirtinos tokios kaip infliacijos įtaka pinigų srautams, pasirinkto nusidėvėjimo skaičiavimo metodo įtaka priskaičiuotų pelno mokesčio sumai, o tuo pačiu ir pinigų srautams.

2.1. INFLIACIJOS ĮTAKA PINIGŲ SRAUTAMS

Kiekvienoje šalyje prekių bei paslaugų kainų kitimas yra įprastas reiškinys. Šis procesas pasireiškia infliacija arba defliacija. Infliacija - tai bendrojo kainų lygio (BKL) augimas, taigi esant infliacijai - kyla įvairių prekių ir paslaugų kainos. Atvirkščias procesas vadinamas defliacija. Toliau nagrinėsime infliacijos poveikį pinigų srautams, kadangi infliaciniai procesai yra labiau paplitę ir būdingesni besivystančių šalių ekonomikoms.

Infliacijos įvertinimas ekonominiuose skaičiavimuose yra tiesiog būtinas, nes neįvertinę infliacijos poveikio, negalėsime teisingai nustatyti nei pinigų, nei turto vertės skirtingais laikotarpiais.

Infliacijos lygis išreiškiamas kainų indeksu. *Kainų indeksas* - tai santykis tarp atskirų prekių kainų tam tikru laiko momentu su tų pačių prekių kaina ankstesniu laiko momentu. Ankstesnis laiko momentas vadinamas *baziniais metais*. Panagrinėkime pavyzdį:

	1997 (baziniai)	1998	1999
Kaina, LTL	21	25	27
Kainų indeksas, %	100	119,05	128,57

Vertinant infliacijos poveikį pinigų srautams, dažniausiai naudojama *metinė procentinė infliacijos norma*. Ši norma rodo metinį kainų padidėjimą arba sumažėjimą per vienerių metų laikotarpį. Kiekvienų metų infliacijos norma yra skaičiuojama ankstesnių metų bazėje.

Pavyzdys. Tarkime, kad turime tokius duomenis: 1998 ir 1999 m. infliacijos normos buvo atitinkamai 10 ir 2,4 %, be to, žinoma, kad tam tikros prekės kaina 1998 m. pradžioje yra 100 LTL. Rasti prekės kainą 1999 m. pabaigoje.

Kadangi kiekvienų metų infliacijos norma turi sudedamąjį poveikį, prekės kaina 1999 m. pabaigoje bus lygi:

$$(1+0,1)*(1+0,024)*100 = 112,64 \text{ LTL}$$

Reikia atkreipti dėmesį, jog kainų augimas ir pinigų perkamosios galios mažėjimas yra iš esmės panašūs procesai, bet jų ekonominis vertinimas skiriasi.

Pinigų perkamosios galios (PPG) kitimas skaičiuojamas pagal tokią formulę [4]:

$$PPG = 1 - \frac{1}{1+i}$$

čia: PPG - procentinis pinigų perkamosios galios sumažėjimas;

i - procentinis kainų pakitimas.

Pavyzdys. Kainų padidėjimas 1998 metais buvo 2,4 %. Kaip pasikeitė gyventojų perkamoji galia?

$$PPG = 1 - (1 / (1+0,024)) = 2,34 \%$$

Inžineriniuose ekonominiuose sprendimuose naudojamos dvi piniginių vienetų sampratos [4]:

- piniginio srauto įvertinimas dabartiniais piniginiiais vienetais;
- piniginio srauto įvertinimas pastoviais piniginiiais vienetais.

Dabartiniai pinigai - tai gauti ar išleisti pinigai bet kuriuo tiriamu laiko momentu.

Pastovūs pinigai išreiškia hipotetinę būsimų įplaukų ar išlaidų perkamąją jėgą tam tikrų pasirinktų bazinių metų atžvilgiu.

Pastovūs pinigai taip išreiškiami per dabartinius:

$$Ppv = \frac{1}{1+f} \times Dpv$$

čia: Ppv - pastovūs piniginiai vienetai;

Dpv - dabartiniai piniginiai vienetai

f - infliacijos norma

Pavyzdys. Gamybinė įmonė nustatė savo metinius pinigų srautus, kurių dydžiai pateikti lentelėje. Reikia perskaičiuoti šiuos pinigų srautus į pastovius pinigus, jeigu yra prognozuojama 5 % kasmetinė infliacija.

METAI	PINIGŲ SRAUTAS, LTL	PAKEITIMO KOEFIICIENTAS	PASTOVUS PINIGŲ SRAUTAS, LTL
1	50200	$1/1,05^1$	47809,52
2	58600	$1/1,05^2$	53151,92
3	64500	$1/1,05^3$	55717,52
4	70000	$1/1,05^4$	57589,18

Finansinėse rinkose yra nustatomas tikėtinas infliacijos lygis, o tuo pačiu ir atitinkama palūkanų norma. Šį procesą galima išreikšti tokia formule:

$$i = (1+i_{\text{real}}) \times (1+i_i)$$

čia: i rinkos palūkanų norma;

i_{real} - reali palūkanos norma;

i_i - infliacijos lygis.

Bendrojo kainų lygio augimas mažina pinigų perkamąją galią, tai reiškia, jog už tą pačią pinigų sumą galima nusipirkti vis mažiau prekių. Įvertinant įmonės veiklos per ataskaitinį

laikotarpį rezultatus (lyginant uždirbtas pajamas su šioms pajamoms uždirbti patirtomis sąnaudomis), taip pat, reikia atsižvelgti į infliacijos poveikį įmonės skirtingu metu gaunamiems ir išleidžiamiems pinigams.

Norint skirtingų metų apskaitos duomenis padaryti palyginamus arba atskirų metų duomenis įvertinti be infliacijos įtakos, galima panaudoti specialius būdus. 15-ame Tarptautiniame apskaitos standarte yra nurodomi trys infliacijos įtakos įvertinimo būdai [3]:

- Pastovios valiutos (constant dollar accounting);
- Dabartinių kainų būdas (current cost accounting);
- Mišrus būdas (current cost / constant dollar accounting).

Taikant *pastovios valiutos metodą*, atitinkami finansinių ataskaitų straipsniai perskaičiuojami ataskaitinio laikotarpio perkamosios galios valiuta.

**Ataskaitinio laikotarpio pabaigos objekto vertė vienodos perkamosios galios pinigais
= Objekto įsigijimo kaina (savikaina) * (ataskaitinio laikotarpio BKL / įsigijimo
laikotarpio BKL)**

Pavyzdys. Tarkime, kad įmonė 1998 metų pradžioje įsigijo turto už 8000 litų, tuomet 1999 metų pradžioje įmonės turtas vienodos perkamosios galios pinigais sudarys 9048 $((8000 \times 113,1) / 100)$.

Taikant *dabartinių kainų metodą*, ataskaitos sudaromos ne pagal objektų įsigijimo kainą, bet pagal dabartinės rinkos kainas.

Pavyzdys. Tarkime, 1998 metų pabaigoje įmonė įsigijo gamybinę liniją už 1800 tūkst. litų, nusidėvėjimo koeficientas yra 20 %, tai:

- ✓ neįvertinus infliacijos, nusidėvėjimo suma ir likutinė vertė 2000 m. liepos 1 d. sudarys 360 ir 1440 tūkst. litų;
- ✓ įvertinus infliaciją (117,9 %) šio sumos būtų tokios: 424,44 $(1800 \times 1,179 \times 0,2)$ ir 1697,76 tūkst. litų.

Dėl šių sumų atitinkamai keisis ir įmonės pinigų srauto dydis.

Specialistų nuomone [8], pastovios valiutos būdas yra Lietuvai, esant dabartinei situacijai yra tinkamiausias. Tokia išvada grindžiama visa eile pastovios valiutos būdo privalumų:

- ✓ šis būdas yra pakankamai paprastas, todėl gali būti palyginti lengvai pritaikomas praktikoje;
- ✓ pastovios valiutos būdo pritaikymas leidžia įvertinti infliacijos poveikį, išsaugant faktinės įsigijimo savikainos pagrindu vedamos apskaitos sistemą;
- ✓ šio būdo naudojimas leidžia atsisakyti kai kurių kitų infliacijos įtakos įvertinimo būdų (pvz., LIFO atsargų apskaitos) taikymo.

IŠVADA: Taigi pasiūlyto metodo taikymas padidintų tiek retrospektyvinės, tiek ir perspektyvinės pinigų srautų informacijos adekvatumą, o tuo pačiu padidintų valdymo apskaitos duomenų patikimumą bei parengtos informacijos vartotojų priimamų sprendimų efektyvumą.

2.2. NUSIDĖVĖJIMO SKAIČIAVIMO METODO ĮTAKA PINIGŲ SRAUTAMS

Didelę įtaką būsimiems pinigų srautams daro pasirinktas įsigyjamo arba investicijomis sukuriama ilgalaikio turto nusidėvėjimo (amortizacijos) skaičiavimo metodas. Pagal tarptautinius apskaitos standartus kiekvienai ilgalaikio turto grupei (konkreiems įrengimams, nekilnojamam turtui, nematerialiajam turtui) gali būti parenkamas tam tikras nusidėvėjimo skaičiavimo būdas ir, laikui bėgant, jis negali būti keičiamas [5].

Įmonės buhalterinės apskaitos organizavimo aspektu nusidėvėjimo skaičiavimas yra sudėtinė apskaitos sistemos dalis, įstatymų leistinose ribose tvirtinama pačios įmonės.

Nusidėvėjimas suprantamas kaip turto vertės praradimas dėl fizinio ar funkcinio (moralinio) senėjimo proceso. Skiriamas fizinis ir funkcinis nusidėvėjimas.

Nusidėvėjimo skaičiavimas yra paskirstymo, o ne įvertinimo procesas, kadangi jis naudojamas materialaus turto, atėmus jo likvidacinę vertę, išigijimo kaštų paskirstymui sistemingu ir racionaliū būdu per numatomą šio turto gyvavimo laiką [4].

Pasirinktas nusidėvėjimo skaičiavimo metodas apsprendžia nusidėvėjimo atskaitymų dydį, kuris yra vienas iš pagrindinių pinigų srautų apskaičiavimo formulės elementų, t.y. jis nustato, kokią dalį pajamų nuo pagamintos produkcijos pardavimų įmonė kiekvienu būsimu periodu atidėdinės į nusidėvėjimo fondą.

Nusidėvėjimo atskaitymai ne tik, kad "neišeina" už įmonės ribų (todėl pinigų srautų formulėje jie atspindimi su pliuso ženklu), bet jiems tenkančia dalimi sumažėja pelno mokestis, nes nusidėvėjimo atskaitymai įkalkuliuojami į parduotos produkcijos savikainą. Šie du veiksniai didina įmonės pinigų srautą.

Tokiu būdu nusidėvėjimo skaičiavimo metodo pasirinkimo laisvė leidžia įmonei manipuluoti pelno dydžiu, rodomu Pelno (nuostolio) ataskaitoje. Esant didesniems nusidėvėjimo atskaitymams, įmonės balansinis pelnas bus mažesnis, o esant mažesniems - didesnis. Atitinkamai keisis ir mokėtinų mokesčių dydis, bei įmonės pinigų srautas.

Pasaulinėje nusidėvėjimo skaičiavimo praktikoje yra žinoma keletas paplitusių ir plačiai naudojamų finansiniame planavime nusidėvėjimo skaičiavimo metodų [5].

Pirma, naudojamas tiesinis nusidėvėjimo skaičiavimo metodas, kuomet vienodi, dažniausiai maksimaliai galimi, nusidėvėjimo atskaitymai apskaičiuojami pagal nusidėvėjimo skaičiavimo normas, patvirtintas atitinkamuose norminiuose aktuose. Tai pats paprasčiausias nusidėvėjimo skaičiavimo metodas.

Antra, naudojami įvairūs pagreitinto nusidėvėjimo skaičiavimo metodai. Jiems visiems būdinga tai, kad:

- a) Bet kuriuo atveju pagreitintas nusidėvėjimas suprantamas ne kaip nusidėvėjimo laiko sutrumpinimas. Šis laikotarpis išlieka nepakitęs tiek tiesiniame, tiek ir pagreitintame nusidėvėjimo atskaitymų skaičiavime. Nusidėvėjimo laiko ribose yra pagreitinamas

nusidėvimo aktyvo vertės perkėlimo į nusidėvėjimo fondą grafikas taip, kad ankstesniais aktyvo eksploatavimo laikotarpiais būtų galima priskaičiuoti didesnius nusidėvėjimo atskaitymus.

- b) Reguliarus pagrindinių fondų perkainojimas pagal normatyvinius koeficientus dėl infliacijos savaime lyg ir papildomai veikia pagreitintą nusidėvėjimą, nes padidina ilgalaikio turto likutinės balansinės vertės, apskaičiuotos pagal pasirinktą pagreitinto nusidėvėjimo skaičiavimo metodą, perkainojimo koeficientus.

Žemiau konkrečiu pavyzdžiu [7] pailiuosime nusidėvėjimo sumų įtaką pinigų srautams. Duomenys pateikti 7. bei 8. lentelėje.

	Pelno ataskaita	Pinigų srautai
Pardavimai	1 000	1 000
Sąnaudos be nusidėvėjimo	500	500
Nusidėvėjimas	300	-
Pelnas iki mokesčių išskaitymo	200	500
Mokesčių suma	<u>80</u>	<u>80</u>
Grynasis pelnas	120	
<i>Pridėti:</i> Nusidėvėjimas	300	
Grynasis pinigų srautas	420	420

7. lentelė. Pinigų srauto ir grynojo pelno palyginimas, tūkst. lt.

	Pelno ataskaita	Pinigų srautai
Pardavimai	1 000	1 000
Sąnaudos be nusidėvėjimo	500	500
Nusidėvėjimas	100	-
Pelnas iki mokesčių išskaitymo	400	500
Mokesčių suma	<u>160</u>	<u>160</u>
Grynasis pelnas	240	
<i>Pridėti:</i> Nusidėvėjimas	100	
Grynasis pinigų srautas	340	340

8. lentelė. Pinigų srauto ir grynojo pelno palyginimas, tūkst. lt.

Taigi, taikant skirtingus nusidėvėjimo skaičiavimo metodus, keičiasi priskaičiuotų mokesčių sumos bei pinigų srauto dydis.

IŠVADA: Vadinasi, įmonei siekiančiai maksimizuoti grynujų pinigų srautą, yra tikslinga taikyti tokius nusidėvėjimo (amortizacijos) priskaičiavimo metodus, kurie įgalina gauti didžiausias nusidėvėjimo sumas pačiais pirmaisiais metais. Tai ypač aktualu tiems verslams, kurie dėl sparčios technologinės pažangos priversti nuolat atnaujinti naudojamus įrengimus ar kitą ilgalaikį turta.

3. DARBO REIKŠMĖ STUDIJOMS IR PRAKTINEI VEIKLAI

Atskirai norėčiau apibendrinti nagrinėtos temos naudą bei reikšmę studijoms bei pozityvų poveikį asmeninei praktinei veiklai.

Pinigų srautų informacijos rengimas bei valdymas yra be galo svarbi įmonių finansų valdymo kurso dalis. Be to, šio darbo atlikimas sudarė sąlygas panagrinėtų pinigų srautus daugiau iš valdymo nei iš finansinės apskaitos pozicijų. Toks priartėjimas prie nagrinėtos temos klausimų leido išplėsti supratimą apie patį pinigų srautų prigimtį ir susidarymo įmonėje mechanizmus.

Savo asmeninę praktinę veiklą aš sieju su finansinio tarpininkavo sritimi (bankininkystė, investicijos, biržos, draudimas ir pan.), todėl pasirinkau *finansų valdymo* specializaciją. Į šią verslo vadybos studijų pakraipą kaip tik ir įeina tokios disciplinos kaip apskaita ir auditas, valdymo apskaita, finansų valdymas, finansų analizė, investicijos ir investiciniai projektai. Šių dalykų išmanymas yra būtina mano, kaip būsimo finansų ir investicijų valdymo specialisto, kvalifikacinių žinių dalis, todėl nagrinėtą temą laikau labai reikšmingą studijoms, kadangi ji apima įvairių aukščiau paminėtų disciplinų dalis, be to, esu giliai įsitikinęs, kad šio darbo atlikimas pozityviai paveiks mano asmeninę praktinę veiklą.

Štai jau dešimt mėnesių kaip aš pradėjau savo asmeninę profesinę karjerą. Šiuo metu aš dirbu nedidelėje verslo konsultavimo įmonėje "Verslo patarėjai". Šios bendrovės pagrindinė veiklos sritis yra konsultacijos įvairiais finansiniais-ekonominiais klausimais, investicinių projektų parengimas bei viešųjų tarptautinių pirkimo konkursų dokumentacijos parengimas bei pagalbos konkurso metu pravedimas (žr. bukletą darbo pabaigoje). Mano pareigos yra ekonomistas-ekspertas ir aš esu tiesiogiai atsakingas už investicinių projektų parengimą. Joks investicinis projektas neapsieina be pinigų srautų projektavimo, todėl šiame darbe nagrinėta pinigų srautų biudžeto sudarymo procedūra buvo man ypač vertinga.

Neabejotina, kad šio darbo rengimo metu sukauptos ir pagilintos žinios bus naudingos ir baigiamojo darbo, kurio preliminarinė tema yra "Investicinių projektų vertinimas ir atrinkimas, esant rizikai" ruošimui.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Galima padaryti tokias išvadas bei teikti tokius pasiūlymus:

1. Pelnas, rodomas Pelno (nuostolio) ataskaitoje parodo tik įmonės veiklos efektyvumą, tačiau neparodo įmonės pinigų judėjimo grynąją formą, todėl gali atsitikti taip, kad pelningai dirbanti įmonė gali susidurti su grynujų pinigų trūkumu, sukeliančiu įmonei likvidumo problemų.
2. Siekiant išvengti situacijų, gresiančių įmonės finansiniam stabilumui, būtina rengti pinigų srautų informaciją: analizuoti praeities bei dabarties būklę, formuoti perspektyvinį pinigų srautų biudžetą.
3. Esminiai pinigų srautų informacijos valdymo momentai - tai pinigų srautų planavimas bei prognozavimas ir esamos būklės įvertinimas, analizė, kontrolė bei reguliavimas.
4. Efektyviam pinigų srautų informacijos valdymui siūloma pasitelkti kompiuterius bei specialius programinius paketus.
5. Pinigų srautų informacijos rengimas ir valdymas - tai faktorius, nuo kurio tiesiogiai priklauso konkrečios įmonės finansinis pajėgumas, jos sugebėjimas padengti skolas bei išsipareigojimus.
6. Su pinigų srautų informacijos rengimu susijusios problemos yra tos, kurios iškreipia pinigų srautų vertę. Prie tokių problemų priskirtina infliacijos įtaka pinigų srautams, pasirinkto nusidėvėjimo skaičiavimo metodo įtaka priskaičiuotų pelno mokesčio sumai, o tuo pačiu ir pinigų srautams. Darbe pasiūlyti projektiniai samprotavimai leidžia padidinti rengiamos informacijos adekvatumą bei jos pagrindu priimamų valdymo sprendimų efektyvumą.
7. Šio darbo parengimas buvo naudingas studijoms bei asmeniniai praktinei veiklai.

Audrius Džikevičius _____
UAB "Verslo patarėjai" ekonomistas-ekspertas
E-mail: audriusd@takas.lt
Web: <http://finansai.tripod.com>

Data: 2000 m. _____ mėn. ____ d.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Barrow C. Financial management for the small business: a practical guide. 4th edition. Great Britain: Kogan Page & The Royal Bank of Scotland, 1998. - 178 p.
2. Brazaitis Z., Brazaitienė T. Verslo vadybos informacinės sistemos. V.: Pradai, 1998. - 167 p.
3. Buškevičiūtė E., Mačerinskienė I. Finansų analizė. K.: Technologija, 1998. - 246 p.
4. Česonis V. ir kt. Inžinerijos ekonomika: finansiniai - ekonominiai sprendimai. Kaunas: Technologija, 1992.
5. Džikevičius A. Verslo vertinimas diskontuotų pinigų srautų metodu. Bakalauro baigiamasis darbas. VGTU, 1999. - 98 p.
6. Grigutis V. Valdymo apskaita. Paskaitų konspektai. V.: VGTU, 2000.
7. Įmonės finansų valdymas. Parengė V. Darškuvienė pagal prof. E. Bubnio iš Suffolk'o universiteto (JAV, Bostonas) 1990 - 1991 metais skaitytas "Įmonės finansų valdymo paskaitas". K.: Technologija, 1997. - 218 p.
8. Jagminas V. Infliacijos įtakos apskaitos duomenims įvertinimo problemos. // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai. K.: VDU, 1995. - 159 p.
9. Kalčinskas G., Černius G. Finansinė ir menedžmento apskaita. I tomas. Įmonių apskaitos pagrindai laisvosios rinkos sąlygomis. V.: Apskaita, 1993. - 600 p.
10. Kalčinskas G. Buhalterinės apskaitos pagrindai. Trečiasis pataisytas leidimas. V.: Pačiolis, 1997. - 430 p.
11. Lazauskas J. Apskaita ir finansai. Vilnius: Technika, 1995. 216 p.
12. Mackevičius J., Poškaitė D. Finansinė analizė. V.: Katalikų pasaulis, 1998. - 632 p.
13. Obi C. P. Verslo finansų pagrindai. K.: Technologija, 1998. - 299 p.
14. Šlekienė D., Klimavičienė I. Įmonės veiklos finansinis įvertinimas. K.: Technologija, 1999. - 146 p.
15. Štaras R., Žvinklys J. Prognozavimo metodai, jų ypatumai ir taikymas (AB "Skraja" pavyzdžiu). V.: VU leidykla, 1996. - 67 p.

1 PRIEDAS

Grynujų pinigų judėjimo kryptys gamybinėje kompanijoje

